

companies and trade organizations in the process of professional development of future skilled workers. Nevertheless, the experience of the future skilled workers' vocational education and training in Liechtenstein is important not only for scientific analysis, but also for implementation in the national educational system. The proven system of cooperation with neighboring countries using their scientific and creative potential in order to prepare highly skilled workers for national entrepreneurial activity is of great value. The experience of organizing vocational education and training in educational institutions of Liechtenstein is distinctive, practically oriented and deserves extrapolation into Ukrainian system of vocational education and training.

Key words: vocational education and training, national education system, educational level, educational institution, Principality of Liechtenstein

УДК 371.13:378.4(437.6)

Orosová Renáta, PaedDr., PhD., vedúca katedry pedagogiky,
Starosta Volodymyr, Prof., DrSc., profesor, Katedra pedagogiky,
Petriková Katarína, Mgr., PhD., odborný asistent, Katedra pedagogiky,
Dihneščiková Lucia, Mgr., PhD., odborný asistent, Katedra pedagogiky,
 Filozofická fakulta, Univerzita P. J. Šafárika v Košiciach, Slovenská republika

PEDAGOGICKÁ A PSYCHOLOGICKÁ PRÍPRAVA BUDÚCICH UČITEĽOV (V PODMIENKACH UNIVERZITY P. J. ŠAFÁRIKA V KOŠICIACH, SLOVENSKÁ REPUBLIKA)

The structure of training features of teacher usually includes the following specifics: qualitative multidisciplinary training of a modern teacher according to European standards; The psychological and pedagogical component of the content is half the total volume of training; a wide range of educational disciplines, including psychological and pedagogical, the list and educational programs which are updated taking into account modern requirements, as well as regional specifics; a clear system of different types of pedagogical practice during all four semesters in which students are involved in various types of pedagogical activities; creation of conditions for the implementation of the principle of electivity in education through the free choice of a large number of academic disciplines by students; use of modern methods and forms of training (especially microteaching), as well as diagnostics of learning outcomes that have the appropriate professional and practical orientation; wide informatization of the learning process; a combination of daytime and extramural education; involvement of students in international and national scientific projects. The authors of the article present three blocks of psychological, pedagogical and other educational disciplines for the students on the example of the speciality «History and Mathematics Teacher», as well as types of pedagogical practice in each semester and the main tasks for students.

Key words: psychological and pedagogical training, master's degree, future teachers, academic disciplines, psychological and pedagogical disciplines, methods and forms of teaching, microteaching, pedagogical practice, Pavol Jozef Šafárik University in Košice, Slovak Republic.

Stanovenie problému. Moderné integračné socioekonomické procesy v európskych krajinách kladú nové výzvy na vzdelávanie s cieľom zlepšenia celkovej spoločenskej situácie. Na Ukrajine prebieha primeraná reforma, pričom pozornosť sa venuje transformácii skúseností v oblasti vzdelávania z rôznych krajín sveta. Významné miesto má najmä otázka zvyšovania efektívnosti vzdelávania budúcich učiteľov. Štúdiom skúseností zahraničných krajín, najmä tých, ktoré hraničia s Ukrajinou, umožňuje identifikovať zvláštnosti prístupov k odbornej príprave študentov učiteľstva.

Analýza výskumov a publikácií zaoberajúcich sa učiteľskou prípravou ukazuje, že problémom teórie a praxe výučby budúcich učiteľov v Slovenskej republike bola vždy venovaná náležitá pozornosť a výskumy bolizamerané rôznymi smermi, predovšetkým autormi, ako M. Čemotová, M. Darák, P. Gavora, M. Kireš, B. Kosová, J. Maňák, E. Peďák, O. Šimonik, Š. Švec, I. Turek, M. Zelina, M. Zelinová a iní.

Cieľom tejto štúdie je prezentovať pedagogickú a psychologickú prípravu budúcich učiteľov v podmienkach Univerzity P. J. Šafárika v Košiciach (Slovenská republika).

Prezentácia hlavného materiálu. Uznesením vlády Slovenskej republiky (2001) bol prijatý Národný program výchovy a vzdelávania Slovenkej republiky na 15-20 rokov (projekt «Milénium»), ktorý definoval rad relevantných strategických cieľov a zámerov [4]. Predovšetkým bolo formulovaných 12 princípov (priorít) národného programu, aby sa Slovensko stalo jednou z krajín s najrozvinutejšími vzdelávacími systémami. Jeden z princípov hovorí, že «učiteľ ako rozhodujúci činiteľ výchovy a vzdelávania nevyhnutne vyžaduje zvýšenie jeho spoločenského a sociálneho postavenia». V súčasnosti prešiel na Slovensku verejnou diskusiou nový návrh Národného programu vzdelávania a výchovy «Učiac sa Slovensko», ktorý taktiež poukazuje na priority v príprave budúcich učiteľov. Jedným z jeho samostatných cieľov je «vysokoškolská príprava budúcich učiteľov» [5].

Vychádzajúc z týchto národných programov je vo svojej podstate podporovaná príprava budúcich učiteľov so zameraním na odbornú – metodickú, psychologickú, filozofickú, spoločenskovednú, no predovšetkým na pedagogickú prípravu. Vzdelávanie budúcich učiteľov smeruje k väčšej prepojenosti teórie a praxe, k príprave učiteľov priamo v reálnych podmienkach v prostredí cvičných škôl.

Univerzita P. J. Šafárika v Košiciach (Slovenská republika) je klasickým príkladom európskej univerzity, ktorá sa skladá z piatich fakúlt: filozofickej fakulty, prírodovedeckej fakulty, právnickej fakulty, lekárskej fakulty a fakulty verejnej správy. Príprava budúcich učiteľov je možná na Filozofickej a Prírodovedeckej fakulte. Podľa svetového profesionálneho ratingu RankPro - Worldwide Professional University Rankings patrí Univerzita P. J. Šafárika v Košiciach medzi najlepšie univerzity na svete, napríklad v roku 2013/2014 obsadila 369. miesto spomedzi 500 univerzít na svete, v roku 2015/2016 sa umiestnila na 77. mieste, v roku 2016/2017 na 229. mieste a na 117. mieste spomedzi 200 európskych univerzít (<http://www.cicerobook.com>).

Štúdium budúcich učiteľov je v podmienkach Univerzity P. J. Šafárika v Košiciach ponímané v dvoch stupňoch.

Bakalárske štúdium – Medziodborové štúdium (MOŠ) trvá tri roky, počas ktorých študenti nadobúdajú predovšetkým vedomosti zo svojich odborných predmetov a všeobecné základy pedagogických a psychologických disciplín. Po ukončení štúdia majú možnosť pokračovať v magisterskom štúdiu učiteľstva akademických predmetov svojej aprobácie alebo jednodoborovým štúdiu jedného predmetu aprobácie.

Magisterské štúdium - Učiteľstvo akademických predmetov (UAP) trvá dva roky. V ponuke predmetov v tomto študijnom programe prevládajú predmety zamerané na didaktickú, metodologickú, pedagogickú a psychologickú prípravu. Študenti absolvujú predmety oboch aprobácií. Kombinácia aprobačných predmetov môže byť dva humanitne orientované (napr. nemecký jazyk a história) alebo dva prírodovedne orientované (napr. matematika a chémia) alebo kombinácia prírodovedného a humanitného predmetu (napr. biológia a psychológia).

Doplňujúce pedagogické štúdium (DPŠ) trvá dva roky. Ide o možnosť doplnenia si pedagogickej spôsobilosti na výučbu aprobačného predmetu pre študentov jednodoborového štúdia. Štúdium môže prebiehať externou formou pre magistrov jednodoborového štúdia a taktiež súbežnou dennou formou. Absolventi tak majú možnosť získať pedagogickú kvalifikáciu na vyučovanie jedného aprobačného predmetu (napr. psychológia).

V tabuľke 1 až tabuľke 3 uvádzame prehľad predmetov vybraného študijného programu učiteľstvo akademických predmetov

história – matematika. Ide o disciplínu metodicko-odborného, didaktického, pedagogického, psychologického a sociálno-vedného charakteru. V tabuľkách je vyjadrená týždenná časová dotácia pre predmet, počet kreditov získaných jeho absolvovaním, odporúčaný ročník a semester, spôsob ukončenia predmetu. Celkový počet kreditov získaných za dvojročné štúdium v študijnom programe je 120.

K povinným predmetom patrí aj záverečná práca a jej obhajoba (14 kreditov), štátna skúška z histórie (1 kredit), štátna skúška z matematiky (1 kredit) a štátna skúška z pedagogiky a psychológie (1 kredit). Absolvent tohto študijného programu magisterského stupňa štúdia získa spôsobilosť vyučovať predmety história (dejepis) a matematika na základných a stredných školách.

Tabuľka 1

Povinné predmety					
Blok a disciplína	hod/týžd (predn/cvič)	Počet kreditov	Ročník	Semester	Spôsob ukončenia
Blok – História(min.24 kred.)					
Svetová historiografia v 20. storočí	2/1	3	1	Z	Skúška
Didaktikadejepisul	2/1	3	1	Z	Skúška
Slovenská historiografia	2/1	3	1	L	Skúška
DidaktikadejepisulII	2/1	3	1	L	Skúška
Diplomový seminár I	0/1	2	1	L	Hodnotenie
Výstupová priebežná prax	36 hod	1	1	L	Absolvoval/a
Diplomový seminárII	0/2	2	2	Z	Hodnotenie
Dejiny školstva na Slovensku	2/0	3	2	Z	Skúška
Výstupová súvislá prax I	4t/S	2	2	Z	Absolvoval/a
Výstupová súvislá prax II	6t/S	2	2	L	Absolvoval/a
Blok – Matematika (min.27 kred.)					
Geometria II	3/2	6	1	Z	Skúška
Diplomový projektI	-	1	1	Z	Absolvoval/a
Seminár zo školskej matematiky	0/2	2	1	L	Hodnotenie
Didaktika matematiky I	2/2	5	1	L	Skúška
Výstupová priebežná prax	36 hod	1	1	L	Absolvoval/a
Diplomový projekt II	-	1	1	L	Absolvoval/a
Didaktika matematiky II	2/2	4	2	Z	Hodnotenie
AplikáciaIKTdovyučovaniamatematiky	0/2	2	2	Z	Hodnotenie
Výstupová súvislá prax I	4t/S	2	2	Z	Absolvoval/a
Diplomový projekt III	-	2	2	Z	Absolvoval/a
Výstupová súvislá prax II	6t/S	2	2	L	Absolvoval/a
Blok – Pedagogika a psychológia (min. 18 kred.)					
Pedagogikaadidaktikapreučiteľov	2/2	5	1	Z	Skúška
Psychológiaapedagogická psychológiapreučiteľov	2/2	5	1	Z	Skúška
Hospitačná náčuvová pedagogicko-psychologická prax	36 hod	2	1	Z	Absolvoval/a
Základymetodológiepedagogicko-psychologického výskumu	2/2	4	1	L	Skúška
Základy špeciálnej pedagogiky	2/0	2	2	Z	Hodnotenie

Názov: hod/týžd – počet hodín týžden nepreprednášky/cvičenia; hod – počet hodín za semester praktických; t/S – počet týždňov na semester pre prax; Z, L - resp. zimný a letný semester.

Tabuľka 2

Povinne voliteľné predmety					
Blok a disciplína	hod/týžd (predn/prakt)	Počet kreditov	Ročník	Semester	Spôsob ukončenia
Blok – História(min. 14 kred.)					
Vzdelávacie disciplíny 1-3	1/1	2	1	Z	Hodnotenie
Vzdelávacie disciplíny 4	2/0	2	1	Z	Hodnotenie
Vzdelávacie disciplíny 5	0/2	2	1	L	Hodnotenie
Vzdelávacie disciplíny 6-9	1/1	2	1	L	Hodnotenie
Vzdelávacie disciplíny 10-17	1/1	2	2	Z	Hodnotenie
Študentská vedecká konferencia		4	2	Z	Absolvoval/a
Blok – Pedagogika (min. 4 kred.)					
Pedagogická komunikácia	0/2	2	1	Z	Hodnotenie
Zážitková pedagogika	1/2	4	1,2	Z	Skúška
Tvorba textových učebných pomôcok	0/2	2	1	L	Hodnotenie
Pedagogická diagnostika	0/2	2	1	L	Hodnotenie
Manažment triedy	0/2	2	1	L	Hodnotenie
Moderná didaktická technika	0/2	2	1	L	Hodnotenie
Blok – Psychológia (min. 4 kred.)					
Prevencaiužívaniadrogvpráciučiteľov	2/1	4	1,2	Z	Skúška
Vývinová psychológia pre učiteľov	0/2	2	1	Z	Hodnotenie
Psychológia tvorivosti a práca s nadanými v práci učiteľa	0/2	2	1	L	Hodnotenie

Problémové a agresívne správanie žiakov. Etiológia, prevencia a intervencia.	0/2	2	1	L	Hodnotenie
Úvod do psychológie náboženstva	0/2	2	1	L	Hodnotenie
Umenie pomáhať rozhovorom	0/2	2	1	L	Hodnotenie
Výchovné poradenstvo	0/2	2	1	L	Hodnotenie
Psychológia zdravia	0/2	2	2	Z	Hodnotenie
Blok – Sociálno-vedný základ (min. 2 kred.)					
Všeobecný slovenský jazyk pre učiteľov	2/0	2	1,2	Z	Hodnotenie
Etika práce učiteľa a výchovného poradcu	0/2	2	1,2	L	Hodnotenie
Sociológia detí a mládeže	2/0	2	2	L	Hodnotenie
Blok – Matematika (min. 10 kred.)					
Diferenciálne rovnice	3/1	5	1	Z	Skúška
Pravdepodobnosť a štatistika II	2/2	5	1	Z	Skúška
Geometria III	2/1	4	1	L	Skúška
Vybrané kapitoly z matematickej analýzy	2/1	3	1	L	Hodnotenie
Seminár k matematickej olympiáde	0/2	2	1	L	Hodnotenie
Algebra a teoretická aritmetika	3/1	4	2	Z	Skúška
Dynamická geometria	1/2	3	2	Z	Hodnotenie
Seminár z histórie matematiky	0/2	2	2	Z	Hodnotenie

Názov: Vzdelávacie disciplíny «Osídlenie košickej kotliny» (1), «Dobykamenné vslovenskompraveku» (2), «Maďarská historiografia» (3), «Spoločnosť na Slovensku v stredoveku» (4), «Košice v 16. - 18. storočí» (5), «Staroveké vojny» (6), «II Historická pamäť - pripomínanie 2. sv. vojny» (7), «Výučba dejepisu v praxi I» (8), «Represie vládnucích režimov v 20. storočí» (9), «Dejiny Balkánu po 2. sv. vojne» (10),

«Fašizmus a nacizmus v 20. storočí» (11), «Zmeny v pozemkovom vlastníctve v 20. storočí» (12), «Výučba dejepisu v praxi II» (13), «Regionálne dejiny v dejepisnom vyučovaní» (14), «Reformácia a protireformácia na východnom Slovensku» (15), «Vybrané kapitoly z dejín Československa (1948 - 1989)» (16), «Karpatskí Nemci na Slovensku» (17).

Tabuľka 3

Výberové predmety					
Blok a disciplína	hod/týžd (predn/prakt)	Počet kreditov	Ročník	Semester	Spôsob ukončenia
Čitateľská gramotnosť vovyučovacomprocese	2/0	2	1	L	Absolvoval/a
Kultúra jazykového prejavu	1/1	2	1	Z	Hodnotenie
Rozvojosobnostiakľúčové kompetenciepre úspechnathupráce	14 hod	2		Z	Hodnotenie
Šikanovanie, násilie a ich prevencia	0/2	2		Z	Hodnotenie
Študentská vedecká konferencia		4	1	L	Hodnotenie
Blok – UTV (max. 4 kred.)					
Športové aktivityI	0/2	2	1,2	Z	Absolvoval/a
Zimný kurzlyžovania	36 hod	2	1,2	Z	Absolvoval/a
Športové aktivityII	0/2	2	1,2	L	Absolvoval/a
Letný kurz – splavriekyTisa	36 hod	2	1,2	L	Absolvoval/a
Cvičenieprimori	36 hod	2	1,2	L	Absolvoval/a
Kurzprežitia – survival	36 hod	2	1,2	Z	Absolvoval/a

Študijný program učiteľstva akademických predmetov je nastavený tak, aby bola proporcionálne pokrytá odborno-pedagogická, pedagogická a psychologická zložka. Objem získaných kreditov tejto zložky je 60 kreditov, čo je polovica celkového objemu. Študenti v rámci povinnej voľiteľných predmetov sociálno-vedného základu a voľiteľných predmetov majú možnosť voľného výberu a rozšírenia si svojho obzoru poznania o vedomosti z oblasti spoločenského života, prejavu reči a pod. (tabuľka 2 a tabuľka 3). Minimálny počet študentov v skupine pre vybrané disciplíny je 5 – 6. Preto sú vytvorené podmienky na implementáciu princípu výberu vo vzdelávaní, najmä v oblasti výberu vzdelávacích predmetov.

V procese vysokoškolskej výučby sú využívané rôzne moderné metódy a organizačné formy (napríkladmikrovyučovanie), ako i diagnostika výsledkov vzdelávania. Mikrovyučovanie (microteaching - znamená precvičovanie vyučovania študentmi učiteľstva rôznymi edukačnými metódami, v krátkych výstupoch, a následné zhodnotenie výstupu zúčastnenými spolužiakmi) je metóda slúžiaca na nácvik učiteľských zručností v pregraduálnej príprave pedagógov (Turek, 2010). Jej podstatou je zjednodušenie podmienok pre vyučovanie(napr.zníženie počtu žiakov v triede, skrátenie vyučovacej jednotky na 5 – 15 minút a pod.), pri ktorom sa nacvičuje iba jedna zručnosť (napr. motivácia žiakov, opakovanie učiva, výklad a pod.). Samotné mikrovyučovanie pozostáva z troch etáp:

– vykonávanie činnosti - študent vykonáva činnosť v rozsahu 5 – 15 minút, ktorou chce dosiahnuť špecifický cieľ, napr. motivuje žiakov, aktualizuje prv osvojené učivo a pod. Táto činnosť je digitálne zaznamenávaná. Ostatní študenti hodnotia, podľa vopred pripravených hodnotiacich kritérií, výkon študenta,

– analýza činnosti (mikrovyučovacia analýza) - dochádza k analýze a hodnoteniu výkonu študenta, poukazuje sa na nedostatky a možnosti ich odstránenia,

– korigovaná opakovaná činnosť - študent opätovne, ale už po zohľadnení odporúčaní, opakuje svoju pôvodnú činnosť a nacvičuje si príslušnú zručnosť.

Prezentovaný cyklus pomáha zdokonaľiť spôsob vyučovania budúcich učiteľov a je súčasne veľmi dôležitý pre získavanie ich sebareflexie. Poskytuje im reálny a neskreslený pohľad na nich samých v pozícii učiteľa. Takto môžu kriticky analyzovať vlastnú vyučovaciu činnosť a získať dôveryhodnú a odbornú spätnú väzbu. Mikrovyučovanie nie je určené len na nácvik klasických vyučovacích techník a postupov, ale zameriava sa najmä na využívanie inovatívnych vyučovacích metód, ktoré u žiakov rozvíjajú tvorivé a kritické myslenie. V tomto spôsobe prípravy študentov učiteľstva ide o analýzu konkrétnych činností učiteľa, jeho vyučovacích postupov, komunikačných aktov, ale aj pohybov, gest, správania sa, ktoré sa vyskytujú na bežnej vyučovacej hodine. Mikrovyučovanie si všima detaily, konkrétne mikrofakty, z ktorých sa

potom dedukuje, usudzuje kvalita práce učiteľa a správanie sa žiakov. Poskytuje fakty, nie dojmy, nie iba názory a postoje, registruje skutočné správanie. Je vedeckejšou metódou ako iné druhy metód v pedagogike (Zelina, 2011).

Ak sa v procese teoretickej štúdie posudzujú samostatne všetky normatívne disciplíny pedagogicko-psychologického cyklu a špeciálnych predmetov, potom sa počas pedagogickej praxe vytvárajú podmienky na integráciu všetkých vedomostí (Gavora, 2007; Orosová, 2017; Šimoník, 2005; Zelina, 2011).

Pedagogická prax je v pedagogickom slovníku definovaná ako súčasť prípravy učiteľov a vychovávateľov na pedagogických a iných fakultách s cieľom spájať teóriu a prax všetkých zložiek vysokoškolskej

prípravy, uviesť budúceho učiteľa do podmienok reálneho školského prostredia a zacvičiť ho v činnostiach učiteľskej profesie (Průcha, Walterová, Mareš, 2003, s. 156).

Pedagogická prax v podmienkach UPJŠ sa realizuje v magisterskom stupni štúdia počas dvoch rokov, teda 4 semestrov. Študijné odbory Učiteľstva akademických predmetov na Filozofickej fakulte UPJŠ a Prírodovedeckej fakulte UPJŠ majú vo svojich študijných plánoch jednotné predmety týkajúce sa pedagogickej praxe. Ide o štyri typy pedagogickej praxe, ktoré sú uvádzané ako povinné predmety: Hospitačná náčuvová pedagogicko-psychologická prax, Výstupová priebežná prax, Výstupová súvislá prax I a Výstupová súvislá prax II.

Tabulka 4

Rozsah pedagogickej praxe v cvičnej škole

Kód praxe	Termín praxe	Pedagogická prax	Trvanie praxe v cvičnej škole	Rozsah praxe a povinnosti študenta v cvičnej škole
MPPa	1.-14. týždeň zimný semester	Hospitačná náčuvová pedagogicko-psychologická prax	6 týždňov (štvrtok 3 VH)	18 hodín (12 H, 6 R VH)
MPPb	1.-14. týždeň letný semester	Výstupová priebežná prax	12 týždňov (štvrtok 3 VH)	18 hodín/AP (11 H, 1 PV, 6 R VH)
MPPc	zimný semester (podľa harmonogramu ak. roka)	Výstupová súvislá prax I.	4 týždne	24 hodín/AP (6 H, 18 PV, 18 R VH)
MPPd	letný semester (podľa harmonogramu ak. roka)	Výstupová súvislá prax II.	6 týždňov	38 hodín/AP (8 H, 30 PV, 30 R VH)
DPŠ	podľa ind. možnosti študenta, cvičného učiteľa	Pedagogická prax	6 týždňov alebo dlhšie (závisí od časovej dotácie AP)	40 hodín/AP (8 H, 32 PV, R VH)

Názov: Praktikanti v cvičnej škole v závislosti od typu pedagogickej praxe realizujú:

H – hospitáciu (náčuv),

R VH – rozbor vyučovacej hodiny,

PV – pedagogický výstup.

V rámci pedagogickej praxe je vytvorený jasný systém postupnosti (náčuvy, výstupy, rozbor) organizácie pedagogickej praxe (tabuľka 4), v ktorej sa študenti zapájajú do rôznych druhov pedagogických aktivít.

Výsledky. Príprava na učiteľskú profesiu v sebe zahŕňa teoretickú a praktickú časť. Teoretická príprava prebieha spravidla v univerzitných podmienkach a je zameraná na získavanie a rozvoj vedomostí, zručností a spôsobilostí v oblasti pedagogiky, psychológie a vo vedných odboroch vyučovacích predmetov. Praktická príprava je orientovaná na výkon samotného povolania. Táto časť prípravy je realizovateľná v dvoch krokoch: v rámci predmetov metodicko-didaktického charakteru študijných plánov učiteľstva jednotlivých fakúlt v univerzitných podmienkach a ako samotná pedagogická prax študentov učiteľstva v podmienkach cvičných škôl regionálneho školstva.

Pre odbornú prípravu budúcich učiteľov na Univerzite P. J. Šafárika v Košiciach (Slovenská republika) možno rozlíšiť nasledovné charakteristiky: kvalitatívne multidisciplinárne vzdelávanie moderného učiteľa podľa európskych noriem; psycho-pedagogická zložka obsahu je

polovica celkovej výšky školenia; široká škála vzdelávacích disciplín, vrátane psychologických a pedagogických, zoznamu a vzdelávacích programov, ktoré sú aktualizované s prihliadnutím na moderné požiadavky, ako aj regionálne špecifiká; jasný systém rôznych druhov pedagogickej praxe počas všetkých štyroch semestrov, v ktorých sa študenti zapájajú do rôznych druhov pedagogických činností; vytvorenie podmienok na implementáciu princípov voliteľnosti vo vzdelávaní prostredníctvom voľného výberu veľkého množstva akademických disciplín zo strany študentov; využívanie moderných metód a foriem odbornej prípravy (napríklad mikrovyučovanie), ako aj diagnostika výsledkov vzdelávania, ktoré majú primeranú odbornú a praktickú orientáciu; široká informatizácia vzdelávacieho procesu; kombinácia denného a externého vzdelávania; motivácia študentov k účasti na medzinárodných a národných vedeckých projektoch.

Zámery na ďalší prieskum v tomto smere by z nášho hľadiska mali byť orientované na štúdium určitých aspektov psychologického a pedagogického vzdelávania študentov vo vzdelávacích inštitúciách Slovenskej republiky.

Literatúra

1. Bajtoš J. Mikrovyučovanie v pregraduálnej príprave učiteľov / J. Bajtoš, R. Orosová. – Košice : Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2011. – 86 s.
2. Gavora P. Učiteľ a žiaci v komunikácii / P. Gavora. – Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, 2007. – 197 s.
3. Orosová R. Pedagogická prax v cvičných školách UPJŠ / R. Orosová. - Košice : Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2017. – 108 s.
4. Milénium - Národný program výchovy a vzdelávania v Slovenskej Republike na najbližších 15 až 20 rokov / Uznesenie vlády Slovenskej Republiky č. 1193 z 19. decembra 2001 // <http://www.rokovania.sk>.
5. Učiace sa Slovensko - Národný program výchovy a vzdelávania v Slovenskej republike na najbližších 10 rokov / Burjan, V., Ftáčnik, M., Juráš, I., Vantuch, J., Višňovský, E., Vozár, L. Bratislava : MŠVVaŠ SR, 2017. – 226 s.
6. Průcha J. Pedagogický slovník / Průcha, J., Walterová, E., Mareš, J. Praha: Portál, 2008. - 322s.
7. Šimoník O. Pedagogická praxe : některé problémy v «praktické» přípravě budoucích učitelů pro druhý stupeň základních škol / Oldřich Šimoník. – Brno: MSD, 2005. – 128 s.
8. Turek I. Didaktika / I. Turek. – Bratislava : Iura Edition, 2010. – 598 s.
9. Zelina M. Stratégie a metódy rozvoja osobnosti dieťaťa / M. Zelina. – Bratislava : Iris, 2011. – 241 s.

References

1. Bajtosh, J., Orosova, R. (2011). Microteaching in undergraduate teacher training. Košice: Pavol Jozef Šafárik University in Košice.
2. Gavora, P. (2007). Teacher and pupils in communication. Bratislava: Comenius University in Bratislava.
3. Orosová, R. (2017). Pedagogical practice in training schools UPJŠ. Košice : Pavol Jozef Šafárik University in Košice.
4. National Program of Education and Training in the Slovak Republic for the Next 15 to 20 Years / Resolution of the Government of the Slovak Republic no. 1193 of 19 December 2001 // <http://www.rokovania.sk>.
5. Burjan, V., Ftáčnik, M., Juráš, I., Vantuch, J., Višňovský, E., Vozár, L. (2017). Učiace sa Slovensko - Národný program výchovy a vzdelávania v Slovenskej republike na najbližších 10 rokov / Bratislava : MŠVVaŠ SR.
6. Průcha, J., Walterová, E., Mareš, J. (2008). Pedagogical Dictionary. Praha: Portál.
7. Shimonik, O. (2005). Pedagogical practice: some problems in «practical» preparation of future teachers for the second stage of primary schools. Brno : MSD.
8. Turek, I. (2010). Didactics. Bratislava : Iura Edition.
9. Zelina, M. (2011). Strategies and methods of developing the child's personality. Bratislava : Iris.

В статті проведено огляд психолого-педагогічної підготовки майбутніх учителів на прикладі Кошицького університету імені Павла Йозефа Шафарика (Словацька Республіка) і виокремлено такі особливості: якісна багатoproфільна підготовка сучасного вчителя за європейськими стандартами; психолого-педагогічна складова змісту складає половину всього обсягу підготовки; широкий спектр навчальних дисциплін, які оновлюються з урахуванням сучасних вимог; чітка система різних видів педагогічної практики; створення умов для реалізації принципу елективності в освіті; використання сучасних методів та форм навчання; залучення студентів до міжнародних та національних наукових проектів та ін.

Ключові слова: психолого-педагогічна підготовка, магістратура, майбутні учителі, навчальні дисципліни, психолого-педагогічні дисципліни, методи та форми навчання, мікровикладання, педагогічна практика, Кошицький університет імені Павла Йозефа Шафарика, Словацька республіка.

Проведен обзор психолого-педагогической подготовки будущих учителей на примере Кошицкого университета имени Павла Йозефа Шафарика (Словацкая Республика) и выделены следующие особенности: качественная многопрофильная подготовка современного учителя по европейским стандартам; психолого-педагогическая составляющая содержания составляет половину всего объема подготовки; широкий спектр учебных дисциплин, которые обновляются с учетом современных требований; четкая система различных видов педагогической практики; создание условий для реализации принципа элективности в образовании; использование современных методов и форм обучения; привлечение студентов к международным и национальным научным проектам и др.

Ключевые слова: психолого-педагогическая подготовка, магистратура, будущие учителя, учебные дисциплины, психолого-педагогические дисциплины, методы и формы обучения, микропреподавание, педагогическая практика, Кошицкий университет имени Павла Йозефа Шафарика, Словацкая Республика.

UDK 378.1; 37.01

Janicka-Panek Teresa

doktor nauk pedagogicznych, profesor nadzw
Wyższa Szkoła Biznesu i Nauk o Zdrowiu w Łodzi, Polska

IDEA SAMOKSZTAŁCENIA W WYCHOWANIU PRZEDSZKOLNYM I EDUKACJI Wczesnoszkolnej W POLSCE (Z TEORII I PRAKTYKI)

Referat został poświęcony zagadnieniu samokształcenia, w odniesieniu do dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym. Kluczowym problemem postawionym przez autorkę, było poszukiwanie odpowiedzi na pytanie: czy i w jakim zakresie na etapie przedszkola i klas I-III szkoły podstawowej podejmowane są teoretycznie i praktycznie zagadnienia, przygotowujące dzieci do samodzielnego poszukiwania wiedzy, korzystania z różnych źródeł informacji, wpisujące się w bardziej ogólną i kluczową kompetencję-uczenia się. W referacie przedstawiono wyniki krytycznej analizy literatury z zakresu rozumienia kształcenia ustawicznego (dorośli, nauczyciele) oraz uwzględnienie tej kategorii poznawczej w obowiązującej podstawie programowej wychowania przedszkolnego i edukacji wczesnoszkolnej (dzieci/uczniowie), a także podano wyniki obserwacji praktyki pedagogicznej z tego zakresu.

Słowa kluczowe: kształcenie ustawiczne, samokształcenie, uczenie się, wdrażanie dzieci do samokształcenia

Wprowadzenie. Idea uczenia się, jako procesu całościowego, towarzyszy aktywności ludzi we wszystkich zawodach. W pewnych okresach życia jednostki uczenie się ma postać instytucjonalną, a po zdobyciu niezbędnych kwalifikacji, jest realizowane w formie doskonalenia zawodowego i/lub samokształcenia. Literatura pedagogiczna i pedeutologiczna dostarcza w tej kwestii wielu argumentów, mając na uwadze wszelkie formy uczenia się i przygotowania do funkcjonowania w społeczeństwie wiedzy.

Idea samokształcenia, jako forma kształcenia ustawicznego, ma co najmniej dwojakie, systemowe rozumienie i uzasadnienie:

– po pierwsze chodzi o kompetencje nauczycieli i ich przygotowanie zawodowe, potrzebę aktualizowania wiedzy w zmieniającej się rzeczywistości społecznej i cywilizacyjnej; uczenie się przez całe życie, w organizacji także uczącej się, jaką jest przedszkole lub szkoła;

– po drugie chodzi o rozwijanie w procesie kształcenia dzieci i uczniów umiejętności uczenia się i wdrażania do samokształcenia,

poszukiwania i korzystania z informacji z wykorzystaniem różnych technik i technologii.

Właśnie samokształcenie będzie przedmiotem dalszej analizy.

Samokształcenie-pojęcia, terminy i definicje. Przez pojęcie samokształcenia rozumiemy zdolność do samodzielnego zdobywania wiedzy, odczuwanie potrzeby ciągłego kształcenia się, uzupełniania i aktualizowania wiedzy. Wśród różnorodnych metod i sposobów aktywizujących działalność poznawczą szczególne miejsce zajmuje samodzielną aktywność, wynikająca z wewnętrznej lub zewnętrznej motywacji jednostki. Przedmiotem zainteresowań badawczych oraz treścią niniejszego artykułu jest próba odpowiedzi między innymi na następujące pytania:

-jakie jest miejsce samokształcenia w polityce społecznej i oświatowej oraz dydaktyce ogólnej?

- jaki moment rozwoju jednostki sprzyja kształtowaniu umiejętności samokształcenia?

-jakie zachowania dziecka lub ucznia są symptomami